

NIEUWSBRIEF

PANEL VERPLEEGKUNDIGEN EN VERZORGENDEN

JAARGANG 4, 2005, NR.1

In de peiling die eind 2004 gehouden werd stond het thema “veiligheid van de zorg” centraal. In deze nieuwsbrief vindt u een samenvatting van de resultaten, maar eerst gaan we kort in op het doel van het panel.

Doel van het panel

Het doel van het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden is om op landelijk niveau informatie te verzamelen over de meningen en ervaringen van verpleegkundigen en verzorgenden over beroepsinhoudelijke zaken. De gegevens worden gebruikt om naar landelijke organisaties en de politiek aan te geven wat verpleegkundigen en verzorgenden vinden van bepaalde zaken en waar zij behoefte aan hebben. Het panel bestaat sinds 2001 en is een project van het Landelijk Expertisecentrum Verpleging & Verzorging (LEVV), de Algemene Vereniging Verpleegkundigen en Verzorgenden (AVVV) en het onderzoeksinstituut NIVEL.

Verspreiding van informatie

We vinden het belangrijk om de resultaten van de peilingen zo breed mogelijk te verspreiden. Dit doen we onder andere door te publiceren in de vakbladen en andere tijdschriften. Daarnaast maken we alle publicaties toegankelijk via onze websites: www.levv.nl/panelenv, www.avvv.nl/panelenv en www.nivel.nl/panelenv. Als u zich via één van onze websites aanmeldt bij de (gratis) attenderingsservice, dan krijgt u automatisch via e-mail een bericht als er nieuwe informatie over het panel is.

Samenstelling van het panel

Het panel bestaat uit zeven deelpanels:

- verpleegkundigen in algemene ziekenhuizen;
- verpleegkundigen in de psychiatrie;
- verpleegkundigen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking;
- verpleegkundigen in de thuiszorg;
- verzorgenden in de thuiszorg;

- verzorgenden in verzorgingshuizen;
- verzorgenden in verpleeghuizen.

Regelmatig komen er nieuwe leden in het panel.

Onderzoeksvragen

In deze Nieuwsbrief gaan we in op het veiligheidsbeleid in de zorg. ‘Veiligheidsbeleid’ wordt omschreven als het beleid om risico’s en ongewenste uitkomsten voor cliënten te voorkomen of minimaliseren. De volgende vragen worden beantwoord:

1. Gebruiken verpleegkundigen en verzorgenden afspraken om hun zorg zo veilig mogelijk te krijgen?
2. Wat is volgens verpleegkundigen en verzorgenden het beleid als zich een incident met (mogelijk) schadelijke gevolgen voordoet?
3. Wat vinden verpleegkundigen en verzorgenden van het veiligheidsbeleid in hun team?
4. Is er voldoende personeel binnen het team en is dit voldoende gekwalificeerd om veilige zorg te waarborgen?

Bij elke onderzoeksvraag hebben we ook onderzocht of de antwoorden van de deelpanels van elkaar verschillen.

Respons

In het najaar van 2004 zijn er 839 vragenlijsten verstuurd. Uiteindelijk vulden 598 verpleegkundigen en verzorgenden de vragenlijst in (respons 71%). Het aantal vragenlijsten per deelpanel varieert van 70 (verpleegkundigen in thuiszorginstellingen) tot 93 (verpleegkundigen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking).

Afspraken over veiligheid

Ruim de helft (56%) van de verpleegkundigen en verzorgenden geeft aan dat er binnen hun team een op schrift gesteld veiligheidsbeleid is. Zestien procent geeft aan dat dit niet het geval is. De rest (28%) weet niet of het veiligheidsbeleid op schrift staat. Het percentage verpleegkundigen en verzorgenden dat niet weet of het veiligheidsbeleid op schrift is gezet varieert van 18% van de verpleegkundigen in de psychiatrie tot 38% van de verzorgenden in de thuiszorg. Verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen geven wat vaker aan dat er een op schrift gezet veiligheidsbeleid is (61 en 63%).

In onderstaande tabel staat het percentage verpleegkundigen en verzorgenden, dat schriftelijke afspraken of protocollen over het genoemd onderwerp gebruikt.

Algemeen	
- wijze waarop medicijnen verstrekt worden	88%
- hygiëne, infectiepreventie, voedselveiligheid	85%
- tillen en verplaatsen van cliënten	68%
- decubituspreventie	67%
- valpreventie	54%
- houden van toezicht op cliënten	46%
- vervoer cliënten naar andere afdeling/locatie	37%
Omgaan met bepaald gedrag	
- omgaan met agressie	56%
- omgaan met seksueel misbruik	47%
- omgaan met onrust, dwalen	40%
- omgaan met angst van cliënt	39%
- omgaan met zelfverwondend gedrag	31%
Vrijheidsbeperkende maatregelen	
- toepassen van fixatie	50%
- toepassing van afzondering	33%
- gedwongen toediening geneesmiddelen	32%
- toepassing van separatie	30%
- gedwongen toediening vocht en/of voeding	26%

De meeste verpleegkundigen en verzorgenden gebruiken schriftelijke afspraken over medicijnverstrekking, hygiëne en voedselveiligheid, het tillen van cliënten, en decubituspreventie. Minder vaak zijn er afspraken over valpreventie, het toezicht op

de bewoners en het vervoer van bewoners. Ook het gebruik van schriftelijke afspraken over het omgaan met bepaalde gedragingen en het nemen van vrijheidsbeperkende maatregelen is minder gemeengoed. Uiteraard hangt de aard van de gemaakte afspraken en protocollen sterk samen met de zorgsector. Bijvoorbeeld, afspraken over valpreventie zijn vooral te vinden in verpleeg- en verzorgingshuizen (82-83%), terwijl in de psychiatrie en de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking vaker afspraken zijn over de omgang met agressie (70-75%)

Beleid bij incidenten

Ondanks een goed veiligheidsbeleid, kunnen er toch incidenten optreden. Een incident is een onbedoelde gebeurtenis met (mogelijk) schadelijk gevolg voor de cliënt. De meeste verpleegkundigen en verzorgenden in het panel (73%) geven aan dat er schriftelijk vastgelegd is **wat** er onder een incident wordt verstaan (de overigen weten het meestal niet) en 95% geeft aan dat vastgelegd is **hoe** dit gemeld moet worden. Ook weten de meeste verpleegkundigen en verzorgenden (76%) dat deze meldingen nader geanalyseerd worden. Veel minder panelleden (37%) ontvangen regelmatig een overzicht van de meldingen van incidenten en de analyse daarvan. Verpleegkundigen en verzorgenden in thuiszorginstellingen zijn minder goed op de hoogte van het bestaan van een dergelijk beleid en geven ook vaker geen overzichten van de meldingen te ontvangen. We vroegen aan de verpleegkundigen en verzorgenden of ze het afgelopen jaar te maken hadden met bepaalde incidenten.

	Ja
- Is een cliënt van u gevallen?	55%
- Heeft u meegemaakt dat er sprake was van agressie tussen cliënten?	38%
- Heeft u meegemaakt dat er sprake was van diefstal, vernieling of brand?	25%
- Heeft u verkeerde medicatie gegeven (dosering of medicatie) of medicatie vergeten?	24%

Ruim de helft gaf aan dat een cliënt was *gevallen*. Vrijwel iedereen heeft dat gemeld: 92 procent noteerde het in het dossier van de cliënt. Meestal (75%) vertelde men het ook bij de overdracht aan een collega en werd het in

	(hele- maal) mee eens
- In mijn team voelt iedereen zich verantwoordelijk voor de veiligheid van de cliënten	78%
- In mijn team kan ik altijd bij mijn leidinggevende terecht als ik me zorgen maak	78%
- Ik weet waar ik terecht kan als ik vragen heb over cliëntveiligheid	76%
- In mijn team neemt mijn leidinggevende mijn suggesties ter verbetering van de veiligheid serieus	72%
- In mijn team is cliëntveiligheid een belangrijk aandachtspunt	72%
- Als ik cliënt zou zijn op mijn afdeling of binnen mijn team dan zou ik me veilig voelen	68%
- In mijn team is het makkelijk fouten van anderen te bespreken en daarvan te leren	66%
- In mijn team wordt correct omgegaan met fouten	63%
- In mijn team kan ik altijd bij de behandelend arts terecht als ik me zorgen maak over de veiligheid	60%
- Als ik me zorgen maak over de cliëntveiligheid stimuleren mijn collega's me dat uit te spreken	59%
- Ik denk dat de meeste incidenten voortvloeien uit een opeenstapeling van gebeurtenissen en niet het gevolg zijn van het handelen van één persoon	57%
- In mijn team krijg ik goede feedback over mijn zorg	56%
- In mijn team wordt de productiviteit niet verhoogd als dat ten koste van de veiligheid gaat	38%
- In onze organisatie is het veiligheidsbeleid een speerpunt	35%
- In mijn team krijgen wij regelmatig veiligheidsinstructies	34%
- In mijn team momenteel wordt er meer aan de veiligheid van cliënten gedaan dan een jaar geleden	29%
- In mijn team houdt men zich niet aan de afgesproken regels, richtlijnen, en protocollen	18%

een centrale registratie (MIP) vermeld (68%). Agressie tussen cliënten maakte 38 procent van de verpleegkundigen en verzorgenden mee. Nagenoeg altijd (92%) werd het genoteerd in het zorgdossier en overgedragen aan collega's (88%). De helft (52%) meldde het in een centrale registratie.

Diefstal, vernieling of brand heeft een kwart van de verpleegkundigen en verzorgenden in het afgelopen jaar meegemaakt. Deze situaties werden genoteerd in het zorgdossier (76%) en overgedragen aan collega's (79%). De helft (51%) meldde het in een centrale registratie.

Bijna een kwart had het afgelopen jaar een vergissing gemaakt bij het geven van de *medicatie*. Verpleegkundigen en verzorgenden noteerden het meestal in het dossier van de cliënt (81%) en gaven het vaak door bij de overdracht (75%). Tweederde (68%) meldde het bij een centrale registratie van

incidenten.

Verzorgenden in verzorgings- en verpleeghuizen geven vaker aan dat het veiligheidsbeleid op schrift gezet is (resp. 63% en 61%) dan verpleegkundigen en verzorgenden uit de andere deelpanels. Verpleegkundigen en verzorgenden in de thuiszorg weten vaker niet of op papier staat hoe incidenten gemeld moeten worden.

Ook hier is er een sterke samenhang tussen het voorkomen van bepaalde incidenten en de sector waarin het panellid werkt. Zo komt vallen vooral voor in verpleeg- en verzorgingshuizen (resp. 85 en 94% heeft daarmee te maken gehad) en, zij het in mindere mate, in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking (62%). Agressie tussen cliënten komt vooral voor in de psychiatrie (67%) en in verpleeghuizen (61%). Verpleegkundigen in de psychiatrie krijgen vaker te maken met diefstal, vernieling en brand: 54 procent heeft

dat in het afgelopen jaar meegemaakt.

Ervaren veiligheidsbeleid

Vrijwel alle verpleegkundigen en verzorgenden vinden het veiligheidsbeleid binnen hun team voldoende (35%) of (zeer) goed (59%). Zes procent vindt het veiligheidsbeleid matig. Verpleegkundigen en verzorgenden zijn positief over het veiligheidsbeleid in hun eigen team (zie tabel op vorige pagina): (tenminste) zeventig procent geeft aan dat cliëntveiligheid een belangrijk aandachtspunt is, zij er altijd over kunnen praten, en iedereen binnen het team zich verantwoordelijk voelt voor de veiligheid van cliënten. Op organisatieniveau lijken de panelleden minder aandacht voor veiligheid te ervaren: ruim eenderde is het eens met de stelling dat veiligheidsbeleid een belangrijk speerpunt in de organisatie is en krijgt regelmatig veiligheidsinstructies. Slechts 38 procent geeft aan dat de productiviteit niet verhoogd wordt indien dat ten koste gaat van de veiligheid. De meerderheid (68%) zou zich veilig voelen als zij zelf cliënt op hun afdeling of bij hun team zouden zijn. De verpleegkundigen en verzorgenden in de verschillende deelpanels ervaren het veiligheidsbeleid nagenoeg hetzelfde.

Personeel

Eén op elke vijf verpleegkundigen en verzorgenden vindt dat er te weinig, dan wel onvoldoende opgeleid, personeel is om de veiligheid van cliënten te waarborgen.

	nee	ja	weet ik niet
Vindt u dat er <i>genoeg</i> personeel is om de veiligheid van cliënten te waarborgen?	22%	70%	8%
Vindt u dat er <i>voldoende gekwalificeerd</i> personeel is om de veiligheid van cliënten te waarborgen?	21%	70%	9%

Verzorgenden in verpleeghuizen vinden vaker dat er niet genoeg personeel is om de veiligheid te waarborgen (33%). Zij vinden daarnaast vaker dat het personeel daarvoor ook onvoldoende gekwalificeerd is (30%). Ook verpleegkundigen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking vinden vaker

(28%) het personeel onvoldoende gekwalificeerd.

Conclusie

De meeste verpleegkundigen en verzorgenden oordelen positief over het veiligheidsbeleid binnen hun team. Zij zijn op de hoogte van het beleid bij incidenten en hebben een grote bereidheid incidenten te melden. Een minderheid krijgt echter regelmatig een overzicht van de gedane meldingen. En ook een minderheid heeft de indruk dat het veiligheidsbeleid een speerpunt binnen de organisatie is. Eén op de vijf verpleegkundigen en verzorgenden vindt de personele bezetting niet toereikend om de veiligheid van cliënten te waarborgen. Dit geldt vooral voor de verzorgenden in verpleeghuizen en in wat mindere mate voor de verpleegkundigen in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.

Wat gebeurt er met de uitkomsten?

Het LEVV en de AVVV gebruiken de uitkomsten om naar de politiek en beleidsmakers aan te geven hoe het werk en de werkomstandigheden van verpleegkundigen en verzorgenden verbeterd kunnen worden. Mocht u hierover meer willen dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon van het panel bij het LEVV: Mevr. A. de Kruif
Tel. (030)2919000
e-mail: a.kruif@levv.nl

LEVV-informatiecentrum
Bernadottelaan 11, 3527 GA Utrecht
Tel. (030)2919019
e-mail: infocentrum@levv.nl

AVVV, Postbus 8212, 3503 RE Utrecht
Tel. (030)2919050, email: avvv@avvv.nl

Secretariaat van het panel

Mevr. Doortje Saya
Tel. (030)2729749, email: d.saya@nivel.nl
Postadres: NIVEL, t.a.v Mevr. D.Saya, Postbus 1568, 3500 BN Utrecht

A. J. E. de Veer (NIVEL)
A.L. Francke (NIVEL)
A. de Kruif (LEVV)
F. Bolle (AVVV)